

DOI: 10.21005/pif.2016.28.C-04

CASE STUDY IN FORMER INDUSTRIAL SITE REVITALIZATION: URBAN CONCEPT FOR PART OF POLICE CITY

REWITALIZACJA TERENÓW POPRZEMYSŁOWYCH NA PRZYKŁADZIE KONCEPCJI URBANISTYCZNYCH FRAGMENTU MIASTA POLICE

Alicja Świtalska
mgr inż. arch.

Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie
Wydział Budownictwa i Architektury

ABSTRACT

In the area of Police existed hydrogenation plant Hydrierwerke AG. The article presents the possible solution for development of degraded industrial sites. Two solutions are presented: one does not regard all existing conditions, second includes preservation maintenance and existing bats' hibernation sites which are under protection.

Key words: bats habitat, former industrial site, Police, spatial development

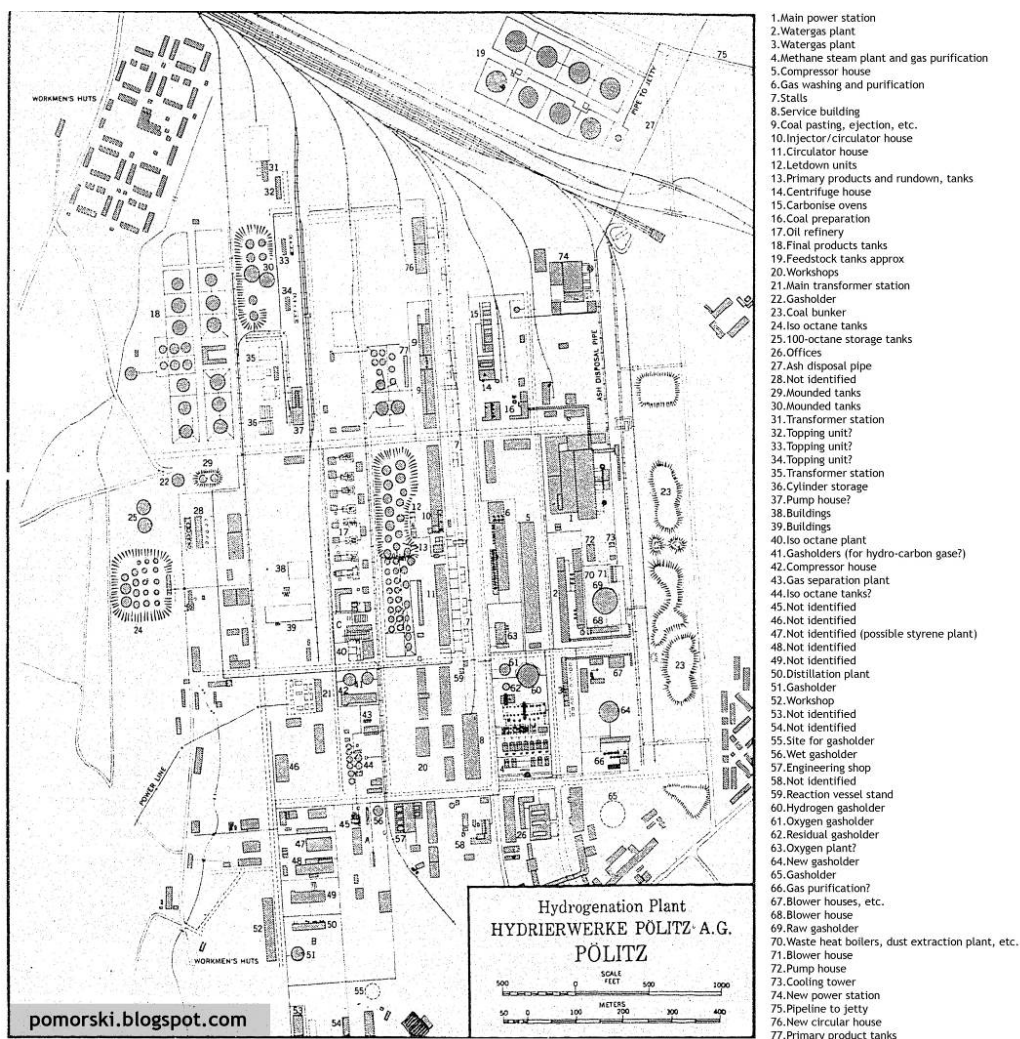
STRESZCZENIE

Na terenie Polic znajdowały się zakłady produkujące benzynę syntetyczną Hydrierwerke AG. Artykuł przedstawia możliwości zagospodarowania zdegradowanych terenów pofabrycznych. Przedstawiono dwa rozwiązania: jedno rozwiązanie nie bierze pod uwagę wszystkich uwarunkowań istniejących, drugie uwzględnia ochronę konserwatorską obiektów oraz znajdujące się na tym terenie zimowiska nietoperzy, które również są pod ochroną.

Słowa kluczowe: Police, siedliska nietoperzy, tereny pofabryczne, zagospodarowanie przestrzenne

1. INTRODUCTION

In the years preceding the Second World War Police was supposed to play an important military role. In 1937, the IG Farben Industrie has made the decision to construct enormous hydrogenation plant Hydrierwerke Pölitz AG. Over 100 construction and installer companies were involved in the project. The extend of this undertaking required building new housing developments and infrastructure in the northern part of Police. From 1939 Police were incorporated to the Great Szczecin City and the city became one of the districts with independent administration. On the premises of the factory following housing camps for foreign workers and war prisoners were built: Pommernlager, Nordlager, Tobruklager, Wullenwever-Lager, Arbeitserziehungs-Lager Hägerwelle, Dürrfeld Lager. Unique camp was placed on a trader anchored on the Oder (Umschulungslager Bremerhaven). Approximately 100 Polish prisoners were held in the detention quarters located in the area. In 1944 the concentration camp was built in the Mścięcino forest (KZ Stuthof-Außenlager Pölitz-Messenthin). The number of workers forced into labour exceeded the number of residents. The existence of factory with military significance was the reason of heavy Aliant bombardments. On 7th of September 1946 the factory premises were repossessed by Polish administration. [5]

Ryc. 1 Plan fabryki około 1944 roku. Źródło: [7]

Fig 1. Hydrogenation Plant site plan (1944). Source: [7]

2. REVITALIZATION OF FORMER INDUSTRIAL SITE

The revitalization of former industrial sites can be approached in many ways. One is to use cultural tourism, transforming the industrial areas into site museums or museums of technology. This allows to pay the tribute to the history of the place, however might be proven to be unprofitable. Other way is to adjust the area to new industrial functions. This is possible only if the buildings are not under the preservation maintenance. The industrial function can be supplemented with office or educational space. Industrial function is not excluded for industrial sites and can be implemented as new function for existing buildings elsewhere. If on particular area none of the above methods is possible to implement the demolition of the building followed by change of intended use of property according to the market's needs is the only remaining way. This method does not preserve the origin of the site [1].

Best solutions are the ones that allow to preserve the history of the particular area, simultaneously implementing beneficial functions, which allow the building to be financially self-sustainable. One good example of revitalization with preservation of the site and implementation of financial function is Old Brewery in Poznań (Fig. 2). Today it plays the role of a shopping and cultural centre. The facility from 19th century housed brewery, malthouse and drying room.

Ryc. 2 Stary Browar w Poznaniu. Źródło: fot. Alicja Świtalska
Fig. 2 Old Brewery in Poznań. Source: photo Alicja Świtalska

3. FORMER INDUSTRIAL SITE OF HYDROGENATION PLANT

The area after former hydrogenation factory is located within the administrative borders of city of Police and abuts from the north with Grupa Azoty Zakłady Chemiczne "Police" SA (chemical plant of Azoty syndicate). Currently the area is neglected (Fig. 3), however is under the care of Association of Friends of the Police "Skarb", which among other things looks after the hydrogenation plant Hydrierwerke Pölitz AG.

Discussed area encompasses the remains of the plant, which are under preservation maintenance.

Studied area is difficult to develop because of bats' hibernation sites. On the area of 100,25 ha exists a network of 4 km of canals – remains from the hydrogenation plant Hydrierwerke Pölitz AG. It's the biggest hibernation site in the West Pomerania region (approx. 780 specimen were counted during the winter of 2003). The site is occupied by 6 species of bats, including two species from the Appendix II from the Council Instruction 92/43/EWG – Barbastella and Greater mouse-ear bat [11, p. 20].

Ryc. 3 Fragmenty obszaru po byłej fabryce benzyny syntetycznej w Policach. Źródło: fot. Alicja Świtalska
 Fig. 3 Parts of the area remaining after hydrogenation plant in Police. Source: photo Alicja Świtalska

Because of huge negligence and inaccessibility to many sites, the area is problematic for spatial development. The revitalization of the hydrogenation plant poses two major issues. The first one is the preservation maintenance of the site, which is mostly heavily damaged. The second, even more complicated are the hibernation sites of the bats which are under protection. Those limitations require particular solutions which will revitalize the area, simultaneously preserving its historical origin and protecting the bats' hibernation sites.

4. SOLUTIONS FOR REVITALIZATION OF THE FORMER INDUSTRIAL SITE

Bold concept of the revitalization of the synthetic petrol plant area was presented in the master's thesis of MSc Eng Arch Rafał Tarach: *Old factory – Formula One Circuit. The concept of the revitalization of former hydrogenation plant in Police as a motor sport circuit with additional features* (Fig. 4, 5).

Ryc. 4 Koncepcja rewitalizacji obszaru dawnej fabryki benzyny syntetycznej w Policach na cele sportów motorowych i funkcji towarzyszących. Źródło: [12]

Fig. 4. Concept of revitalization of former hydrogenation plant in Police for motor sport purposes with additional functions. Source: [12]

The main feature is the Centre of Motor Sports. Designed building is opened all year long, includes Formula One circuit and carting circuit. The speed limit on the Formula One circuit is limited at places located in the ruins of former plant.

The project proposes as major supplementary function the Museum of the Old Plant and area of extreme sports. The latter is based on existing architecture of halls, bunkers and canals as well as craters after bombs. Four control zones for the extreme sports area are installed in the centre.

Ryc.. 5. Wizualizacje fragmentu koncepcja rewitalizacji obszaru dawnej fabryki benzyny syntetycznej w Policach na cele sportów motorowych i funkcji towarzyszących. Źródło: [12]

Fig. 5. Visualization of part of the concept of revitalization of the former hydrogenation plant in Police for motor sport purposes with additional functions. Source: [12]

The upside of this idea are the patches of green landscape, including over 3 hectare of park-like areas. High greenery also appear on the parking lot. This provides a green wall separating the complex from the city.

The concept regarded many external and internal conditions, however the environmental aspects of the area were not taken into consideration. Protected bat habitats were not taken into consideration in this project. Bats as the only flying mammals are particularly vulnerable to sound because of their ability to use echolocation – they use sound waves and echoes to determine the object's position. A study from 2010 showed that time of locating the prey was longer in bats flying around highways. The street noise hindered the ability to hear low sounds made by bugs and spiders on which they feed on [10]. Proposed design generates huge amounts of large noises which would negatively influence the bats.

5. DEVELOPMENT SOLUTIONS INCLUDING EXISTING CONDITIONS

Second idea for the development of the area after former hydrogenation plant was based on complex analysis, particularly focused on historical and environmental conditions as the hardest to implement. Proposed idea for this valuable yet problematic terrain was well made, relating to existing analyses and providing interesting solutions. The design was presented in master's thesis of MSc Eng Arch Natalia Berska under the title: *Revitalization of degraded industrial area of hydrogenation plant in Police*

The project focused on preserving the history of the place; the area is under the supervision of Association of Friends of Police *Skarb*. The Association however have limited funds, making it impossible for them to renovate the buildings. By guiding the tours on the interpretive trail during which they provide information on former and existing objects, the member try to provide financial support for the area. Having in mind the history of the place in the discussed project the trail was preserved and developed. To preserve and maintain the historical sites it was necessary to grant them useful functions. This will allow to gather funds for the renovations. The silos which are not under preservation

maintenance were remodelled as adventure parks, climbing walls, overlooks or green spaces (Fig. 6). Silos under strict preservation maintenance were left as an old site's testimony. The main focus of the project was put into designing of Plant's Museum with the exposition on the history of the plant and other exhibitions. The project proposes new headquarters of the Association *Skarb* across from the Museum, surrounded by bunkers with additional exhibitions.

Ryc. 6 Po lewej stronie jeden z silosów znajdujących się na obszarze byłej fabryki, po prawej propozycja zmiany w przestrzeń użytkową istniejących silosów. Źródło: [2]

Fig. 6 Left: One of the silo located in the area, Right: Development proposition of existing silos. Source: [2]

After environmental analysis concerning the hibernation sites of the bats, considerable part was intended as a zoo (Fig. 8). The zoo is designed to hold animals occurring naturally in Poland or living in similar climates. Paid entrance will allow to generate the revenue. Because of the bats' natural habitat some places will be particularly designed to minimize the negative influence on them [2, p. 58].

Ryc. 7. Wizualizacja koncepcji zagospodarowania obszaru po byłej fabryce benzyny syntetycznej w Policach. Źródło: [2]

Fig. 7. Visualization of concept for development of former hydrogenation plant in Police. Source: [2]

Additionally, positive impression was achieved by adding line of trees and organizing the green spaces.

Ryc. 8. W zaproponowanej koncepcji nietoperze w swoich schroniskach można oglądać na telebimach umieszczonych w części ZOO. Źródło: [2]

Fig. 8. Proposed concept allow to watch the bats in their habitat on big screens in the Zoo. Source: [2]

The biggest advantage of this concept is the respect given to existing conditions and adjusting the revitalization plan to them. Proposed concept is possible to implement and does not pose any inconsistency between historical and environmental values and the project itself (Fig. 7, 8, 9).

Ryc. 9 Fragment koncepcji, przedstawiający odnowioną część z muzeum i z siedzibą stowarzyszenia Skarb. Źródło: [2]

Fig. 9 Visualization of remodelled area with Museum and Association's Skarb headquarters. Source: [2]

6. CONCLUSIONS

The analysis of presented projects shows the diversity of solutions for industrial area of the former hydrogenation plant. Both projects showed respect to the history of the area maintaining and even expanding the museum function. Added financial venues, such as accommodation and food courts generate revenue in the area.

The advantage of the second proposal over the first one presents itself in the environmental analysis. Significance of the hibernation sites of the bats were not regarded during

designing of the Formula One circuit. The noise generated by the engines influences negatively on bats in the area.

Both projects preserve the ruins of the old plant; the second design provides them with new functionality and practical use. Development of degrading remains gives the chance to preserve them in a good state.

The revitalization as well as many conceptual works require solutions that regard all internal and external conditions.

The authorities of Police commune make use of the development ideas of certain areas including sites that require revitalization. Currently new Local Revitalization Programme for Police is under way.

Performed analysis for this important and particularly difficult for development part of Police should show the possible directions of revitalization of the former hydrogenation plant.

Landmarks under preservation maintenance without proper management will deteriorate with time. Current law forbidding revitalizations without strict preservation is ineffective. It is necessary to find the balance between preservation of landmarks and adding new functionalities in them.

REWITALIZACJA TERENÓW POPRZEMYSŁOWYCH NA PRZYKŁADZIE KONCEPCJI URBANISTYCZNYCH FRAGMENTU MIASTA POLICE

1. WPROWADZENIE

Police w latach poprzedzających II Wojnę Światową miały odegrać ważną rolę w planach związanych z działaniami wojennymi. *W 1937r. zapadła decyzja o wybudowaniu olbrzymich zakładów produkujących benzynę syntetyczną Hydrierwerke AG. Głównym inwestorem był koncern I. G. Farbenindustrie. Na terenie zakładów zatrudnianych było ponad 100 firm budowlanych i instalacyjnych. W związku z tym wybudowano w północnej części Polic nowe osiedla z odpowiednią infrastrukturą. Od ... 1939 r. Police zostały włączone w granice Wielkiego Szczecina i miasto stało się dzielnicą z własną administracją miejską. Na terenach przyfabrycznych wybudowano obozy kwaterunkowe dla cudzoziemskich robotników i jeńców wojennych : Pommernlager, Nordlager, Tobruklager, Wullenwever-Lager, Arbeitserziehungslager Hägerwelle, Dürrfeld Lager. Wyjątkowym obozem był statek handlowy zakotwiczony na Odrze (Umschulungslager Bremerhaven). Istniała tam również karna kompania, w której trzymano około 100 więźniów polskich. Od 1944 r. w mścięcińskim lesie powstał obóz koncentracyjny (KZ Stutthof-Außenlager Pöhlitz-Messenthin). Ilość robotników zatrudnionych przy pracach przymusowych znacznie przekraczała ilość stałych mieszkańców. Fakt istnienia w Policach ośrodka przemysłowego o znaczeniu wojskowym spowodował, że stał się on obiektem ciężkich bombardowań lotnictwa alianckiego. Teren fabryki (Ryc. 1) został przejęty przez władze polskie 7 września 1946 roku. [5]*

2. REWITALIZACJA TERENÓW POPRZEMYSŁOWYCH

Do rewitalizacji terenów przemysłowych można podejść w różny sposób. Jeden z nich to wykorzystywanie turystyki kulturowej, czyli przemiana terenu przemysłowego w muzea przedstawiające historię danego miejsca lub w muzea techniki. Pozwala to na uszanowanie historii miejsca, problematyczne natomiast może być generowanie dochodu w takim miejscu. Innym sposobem wykorzystania takiego terenu, jest dostosowanie go do nowej funkcji przemysłowej. Takie rozwiązanie jest możliwe w przypadku, gdy obiekty nie są objęte ścisłą ochroną konserwatorską. Funkcja przemysłowa może być również uzupełniona inną funkcją, np. biurową czy edukacyjną. Funkcja przemysłowa nie musi w ogóle występować na terenie przemysłowym, zamieniona na całkiem nowe funkcje, z wykorzystaniem jedynie istniejących obiektów. Jeżeli na danym terenie żadne z powyższych rozwiązań nie jest możliwe, pozostaje całkowita likwidacja obiektu i przekształcenie go w nową funkcję zgodną z zapotrzebowaniem rynku. Taka metoda nie zachowuje historii miejsca. [1]

Najlepsze rozwiązania to takie, które nie tylko pozwolą zachować historię danego terenu, ale także wprowadzona funkcja lub funkcje będą dochodowe, aby obiekty „same na siebie pracowały”. Dobrym przykładem rewitalizacji z uszanowaniem obiektu, ale jednocześnie wprowadzeniem nowej, dochodowej funkcji jest Stary Browar w Poznaniu (Ryc. 2). Obecnie służy on jako centrum handlowe oraz centrum kulturowe. Obiekt z XIX wieku pełnił funkcję browaru z warzelnią, słodownią i suszarnią.

3. TERENY POPRZEMYSŁOWE FABRYKI BENZYNY SYNTETYCZNEJ

Teren po byłej fabryce benzyny syntetycznej położony jest w granicach miasta Police, od północy graniczy z Zakładami Chemicznymi Police. Obecnie jest to dość zaniedbany obszar (Fig. 3), ale funkcjonuje na nim Stowarzyszenie Przyjaciół Ziemi Polickiej „Skarb”, które między innymi opiekuje się terenem fabryki benzyny syntetycznej Hydrierwerke Pölitz AG.

Na omawianym obszarze znajdują się pozostałości po fabryce, które są objęte ochroną konserwatorską.

Badany obszar jest trudny do zagospodarowania, ponieważ znajdują się na nim zimowiska nietoperzy. *Obszar o pow. 100,25 ha stanowiący sieć podziemnych kanałów o długości ok. 4 km. Kanały są pozostałością po przedwojennej fabryce paliw lotniczych (benzyny syntetycznej) - Hydrier Werke Politz. Obszar stanowi największe zimowisko nietoperzy na Pomorzu Zachodnim (ok. 780 osobników zanotowano w sezonie zimowym w 2003r.). Zimuje tu 6 gatunków nietoperzy, z czego dwa z nich to gatunki z Załącznika II Dyrektywy Rady 92/43/EWG –mopek i nocek duży.* [11, str. 20]

Ze względu na duże zaniedbanie oraz niedostępność w wielu miejscach, obszar jest problematyczny przestrzennie. Przy rewitalizacji obszaru po fabryce benzyny syntetycznej pojawiają się dwa główne problemy do rozwiązania: pierwszym jest ochrona konserwatorska obiektów, które są w dużej mierze zniszczone, drugim możliwe, że jeszcze trudniejszy do rozwiązania, to znajdujące się na tym terenie zimowiska nietoperzy, które są pod ochroną. Takie ograniczenia wymagają szczególnych pomysłów, które ożywią ten obszar, jednocześnie uszanują historię miejsca, a zarazem ochronią zimowiska nietoperzy.

4. POMYSŁ NA PRZYWRÓCENIE DO ŻYCIA POPRZEMYSŁOWEGO TERENU

Odważny pomysł na ożywienie przemysłowych terenów po fabryce benzyny syntetycznej przedstawiony został w pracy magisterskiej mgr inż. arch. Rafała Tarachy, pod tytułem: *Stara fabryka – Tor F1. Koncepcja rewitalizacji obszaru dawnej fabryki benzyny syntetycznej w Policach na cele sportów motorowych i funkcji towarzyszących* (Fig. 4, 5).

Wiodącą funkcją założenia to Centrum Sportów Motorowych. Projektowany obiekt jest całoroczny, bazę sportową stanowi tor F1 oraz tor kartingowy. W miejscach, gdzie tor F1 przebiega wśród ruin starej fabryki zaprojektowano trasy w taki sposób, aby rozwijane prędkości były stosunkowo niskie.

Jako istotną funkcję uzupełniającą zaproponowano tutaj Muzeum Starej Fabryki oraz strefę sportów ekstremalnych. Podstawą owej strefy zdarzeń ekstremalnych są szkielety dawnych konstrukcji: hal, bunkrów, kanałów czy leje po bombach. Zaproponowano też 4 kontrolowane strefy na potrzeby do tej funkcji, w centralnej części założenia.

Pozytywnym aspektem jest zieleni przeznaczona do uporządkowania, w tym ponad 3 hektarowa przestrzeń o charakterze parkowym. Zieleni wysoka również pojawia się w miejscach parkingowych. Daje to bufor zieleni, dodatkowo oddzielający kompleks od miasta.

Koncepcja ta uwzględniła wiele uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych, jednak nieuwzględnione zostały aspekty przyrodnicze panujące na tym terenie. Nie zostały wzięte pod uwagę wspomniane wcześniej siedliska nietoperzy. *Nietoperze, jako jedyne latające ssaki, są szczególnie narażone na hałas, ponieważ używają echolokacji — wykorzystują fale dźwiękowe i echa, aby określić, gdzie obiekty się znajdują. Jedno z badań wykazało, że w 2010 nietoperzom znalezienie swoich ofiar podczas polowania wokół autostrad zajmowało o wiele dłużej. Hałas uliczny utrudnił nietoperzom usłyszeć ciche dźwięki wydawane przez robaki i pająki, kiedy się żywią.* [10] Przy realizacji zaproponowanej funkcji generuje się duży hałas, który wpłynąłby bardzo niekorzystnie na nietoperze.

5. POMYSŁ NA ZAGOSPODAROWANIE Z UWZGLĘDNIENIEM ISTNIEJĄCYCH UWARUNKOWAŃ

Drugi pomysł na zagospodarowanie terenu po byłej fabryce benzyny syntetycznej oparty został na szerokich analizach, w szczególności analizowane były uwarunkowania historyczne i przyrodnicze, jako najtrudniejsze do uwzględnienia w projekcie rewitalizacji. Idea dla cennych, a jednocześnie problematycznych terenów była bardzo dobra ze względu na poprawne odniesienie się do analiz oraz pod względem ciekawych rozwiązań. Projekt został przedstawiony w pracy magisterskiej mgr inż. arch. Natalii Berskiej, pod tytułem *Rewitalizacja zdegradowanych terenów przemysłowych na przykładzie fabryki benzyny syntetycznej w Policach*.

Projekt został oparty na uszanowaniu historii; na tym terenie funkcjonuje Stowarzyszenie Ziemi Polickiej *Skarb*, które opiekuje się obiektami. Mają niestety ograniczone możliwości ze względu na brak funduszy. Nie mają możliwości na renowację obiektów. Stowarzyszenie robi tyle ile jest w stanie, czyli oprowadzają wycieczki po ścieżce dydaktyczno-turystycznej, pokazując co zostało obecnie i co gdzie się znajdowało w przeszłości. W omawianym projekcie, uwzględniając jak ważna jest historia tego miejsca, ścieżka dla odwiedzających ten obszar została zachowana, a ponadto rozbudowana. Aby obiekty historyczne mogły być zachowane i odpowiednio konserwowane, należało nadać im funkcje użyteczne. Owe funkcje pozwolą zdobywać fundusze, na renowację obiektów. Silosy, które nie są pod ścisłą ochroną konserwatorską zostały przekształcone na park linowy, ścianki wspinaczkowe, punkt widokowy oraz zielone miejsce odpoczynku (Ryc. 6). Silosy ze ścisłą ochroną konserwatorską pozostawione zostały jako świadectwo dawnych obiektów fabrycznych. Najważniejszą częścią założenia jest obiekt muzeum fabryki, z wystawą stałą przedstawiającą historię fabryki oraz wystawami czasowymi. Naprzeciwko muzeum przewidziana została nowa siedziba Stowarzyszenia *Skarb*, przy której wykorzystano istniejące bunkry na wystawy pamiątkowe.

Po analizach przyrodniczych, ze względu na istniejące siedliska nietoperzy, znaczną część założenia stanowi strefa zoo (Ryc. 8). Znajdować się tu mają zwierzęta występujące w Polsce lub ewentualnie takie, które występują w klimatach zbliżonych. Jest to strefa

z płatnym wstępem, co pozwoli na generowanie dochodu. *W związku z występowaniem tu obszaru ostoi nietoperzy wybrane miejsca, będą specjalnie zabezpieczone przed szkodliwymi dla ich życia czynnikami.* [2, str. 58]

Pozytywnym aspektem jest również uporządkowanie zieleni istniejącej oraz dodanie szpalerów drzew.

Największym atutem tej koncepcji jest uszanowanie istniejących uwarunkowań i dopasowanie do nich propozycji rewitalizacji tego obszaru. Proponowana koncepcja jest możliwa do realizacji i nie ma w niej sprzeczności pomiędzy istniejącymi wartościami historycznymi i przyrodniczymi, a przedstawionym pomysłem (Ryc. 7, 8, 9).

6. WNIOSKI

Analiza przedstawionych pomysłów pokazuje różnorodność rozwiązań dla przemysłowego terenu byłej fabryki benzyny syntetycznej. Oba projekty wykazały uszanowanie dla historii terenu, utrzymując, a nawet rozszerzając funkcję muzealną. Pojawiają się też funkcje uzupełniające generujące dochody dla projektowanego obszaru, między innymi bazy noclegowe i obiekty gastronomiczne.

Przewaga drugiego rozwiązania ujawnia się przy analizach środowiskowych. Ważnym aspektem są tutaj siedliska nietoperzy, które nie zostały wzięte pod uwagę przy projektowaniu toru F1. Hałas generowany przez silniki pojazdów motorowych wpływa niekorzystnie na nietoperze znajdujące się na terenie.

Oba projekty zachowują ruiny po byłej fabryce; drugi nadaje im w miarę możliwości funkcje użytkowe, dzięki którym ruiny nabrałyby praktycznego wykorzystania. Zagospodarowanie zabytkowych obiektów, które ciągle ulegają degradacji, daje szansę na zachowanie ich w dobrym stanie technicznym.

Przy rewitalizacji, tak jak przy wielu pracach twórczych potrzebny jest pomysł, który uwzględni wszystkie uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne.

Władze gminy Police korzystają z pomysłów rozwoju poszczególnych terenów, w tym obszarów, które muszą być poddane rewitalizacji. Obecnie trwają prace nad nowym Lokalnym Programem Rewitalizacji Polic.

Przeprowadzone analizy¹ dla bardzo ważnego, a jednocześnie trudnego do zagospodarowania zaniedbanego obszaru miasta Police, mają pokazać możliwe kierunki rewitalizacji terenu po byłej fabryce benzyny syntetycznej.

Zabytki objęte ochroną konserwatorską, które nie zostaną przywrócone do życia, z upływem czasu niszczeją. Ochrona oparta na zakazie przekształceń bez odpowiednich zabezpieczeń obiektów historycznych jest nieskuteczna. Należy znaleźć równowagę między ochroną zabytków a wprowadzeniem użytecznej funkcji w zabytkowych obiektach.

BIBLIOGRAPHY

- [1] Baboska-Narozny M. *Rewitalizacja terenów przemysłowych - modele przekształceń na wybranych przykładach.* Czasopismo Techniczne, 109/2012 <https://suw.biblos.pk.edu.pl/downloadResource&mId=907835>, dostęp/access 2016-08-11

¹ na potrzeby artykułu przeanalizowane zostały uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne obszaru na którym znajdowała się fabryka benzyny syntetycznej. Analizie poddano również propozycje rewitalizacji tego obszaru przedstawione w pracach magisterskich obronionych na kierunku architektura i urbanistyka Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego. Obie prace były nagrodzone przez Burmistrza Polic.

- [2] Berska N. magisterska praca dyplomowa - promotor Czekiel-Świtalska E., od tytułem: *Rewitalizacja zdegradowanych terenów przemysłowych na przykładzie fabryki benzyny syntetycznej w Policach*. Obroniona w 2016 roku
- [3] Fabryka benzyny syntetycznej w Policach http://zp.pl/galeria_fabryka-benzyny-syntetycznej-w-policach_42_p1, dostęp/access 2016-09-07
- [4] Fabryka benzyny syntetycznej w Policach, https://pl.wikipedia.org/wiki/Fabryka_benzyny_syntetycznej_w_Policach dostęp/access 2016-08-022
- [5] Frankiewicz B. *Wprowadzenie do historii Polic* <http://lazowski.szczecin.art.pl/police/historia.htm>, dostęp/access 2016-05-05.
- [6] Hydrierwerke Pölitz AG <http://www.skarb.police.pl/fabryka.html> dostęp/access 2016-09-08
- [7] Hydrierwerke Police <http://www.rarpress.com/en/gallery/hydrierwerke-police> dostęp/access 2016-09-08
- [8] Jagodziński J. *Bunkry na ruinach, Szkice do historii, KL Stutthof – Außenlager Pölitz*. Instytut Pamięci Narodowej, Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, Oddział w Szczecinie. Szczecin 2016. ISBN 978-83-65574-05-3
- [9] Kłys G. *Antropogeniczne podziemia jako miejsca zimowania nietoperzy*. Acta Geographica Silesiana, 13. WNoZ UŚ, Sosnowiec 2013. s. 37–42
- [10] Kułakowska, A. Czy nietoperze będą w stanie przetrwać coraz większy hałas miast? <http://whatnext.pl/nietoperze-beda-stanie-przetrwac-coraz-wiekszy-halas-miast/> dostęp/ access 2016-10-05
- [11] Prognoza oddziaływania na środowisko projektu planu gospodarki niskoemisyjnej dla gminy Police http://www.police.pl/materialy/2016/fp/POS_PGN_Police.pdf. Zespół autorów pod kierownictwem Karoliny Gwizdak. Police, 2015
- [12] Tarach R., magisterska praca dyplomowa - promotor Zwoliński A, pod tytułem: *Stara fabryka – Tor F1. Koncepcja rewitalizacji obszaru dawnej fabryki benzyny syntetycznej w Policach na cele sportów motorowych i funkcji towarzyszących*. Obroniona w 2011 roku
- [13] Uchwała Nr LVIII/429/10 Rady Miejskiej w Policach z dnia 28 września 2010 r. w sprawie uchwalenia "Lokalnego Programu Rewitalizacji Polic na lata 2010 - 2017"
- [14] Wikipednia https://pl.wikipedia.org/wiki/Fabryka_benzyny_syntetycznej_w_Policach. dostęp/ access 2016-10-05
- [15] Współpraca. Muzeum. <http://www.skarb.police.pl/fabryka.html>. dostęp/access 2016-10-05

O AUTORZE

Od 2014 r. pracownik dydaktyczno-naukowy na Wydziale Budownictwa i Architektury ZUT w Szczecinie. Zainteresowania naukowe: planowanie przestrzenne połączone z wybranymi zagadnieniami ochrony dóbr naturalnych.

AUTHOR'S NOTE

Since 2014, researcher in the Department of Civil Engineering and Architecture on West Pomeranian University of Technology in Szczecin. Interested in spatial planning linked to chosen aspects of preservation of natural assets.

Kontakt | Contact: alicja.switalska@zut.edu.pl

Author's Orcid number: 0000-0002-0790-2563